

București, martie 2021

document de poziție

EDUCAȚIA

Un drept fundamental și o prioritate strategică

Adoptarea modelului educației hibride în contextul
Strategiei privind digitalizarea educației din România 2021-2027
Smart-Edu

CUPRINS

INTRODUCERE.....	4
CONTEXT	5
Pandemia COVID-19.....	5
Performanța sistemului de educație din România	7
Contextul european.....	9
Cadrul financiar multianual 2021 – 2027.....	9
Planul de acțiune pentru educație digitală 2021-2027.....	9
Spațiul European al Educației.....	9
Contextul național.....	10
Proiectul România Educată.....	10
Strategia privind digitalizarea educației din România 2021 – 2027 SmartEdu.....	10
NEVOIA DE INTERVENȚIE.....	11
Formarea cadrelor didactice.....	11
Abandonul școlar	12
ÎNVĂȚĂMÂNTUL HIBRID.....	15
Modelul învățământului hibrid.....	17
Implementarea învățământului hibrid.....	19
Recomandări pentru implementarea învățământului hibrid.....	21
Provocări pentru implementarea învățământului hibrid.....	21
SURSE DE FINANȚARE	22
Cadrul financiar multianual 2021-2027.....	22
Planul Național de Redresare și Reziliență.....	22
Bugetul de stat.....	22
Alte surse.....	22
STUDIU DE CAZ – Modelul învățământului hibrid în educația timpurie	23
CONSIDERAȚII FINALE.....	24

Abstract

Sistemul public de educație, precum și cel particular acreditat din România, se confruntă cu probleme sistemice persistente, iar rezolvarea acestora necesită implicarea tuturor actorilor sociali relevanți. În contextul tranziției digitale, reforma educației din România trebuie să asigure tranziția echitabilă către o societate și economie digitale care să ofere tuturor șanse egale de dezvoltare și prosperitate. Prezentul document detaliază provocările structurale ale educației din România, care reduc competitivitatea și îngreunează dezvoltarea economică și re poziționarea strategică a României și propune un model educațional care poate răspunde acestor provocări sistemice și poate constitui un vector pentru dezvoltare sustenabilă a României prin democratizarea educației și creșterea accesului la resurse educaționale de calitate pentru toți elevii, precum și prin asigurarea accesului la educație pe tot parcursul vieții, începând cu dezvoltarea timpurie.

INTRODUCERE

Conectarea sistemului de învățământ din România la tendințele de evoluție ale economiei și la tendințele de dezvoltare viitoare este un imperativ pentru asigurarea dezvoltării sustenabile, pe termen lung, a României, dar și pentru creșterea rezilienței sistemului de învățământ și a economiei, în ansamblu, la perioade de criză precum cea pe care o traversăm.

Problemele persistente ale sistemului de educație din România au fost accentuate de contextul complicat cauzat de pandemia COVID-19 și de impactul crizei generate de aceasta. Printre aceste probleme se numără diferențele de adaptare la predarea online dintre instituțiile de învățământ, limitarea accesului la educație pentru grupurile vulnerabile, lipsa resurselor educaționale digitale adecvate învățării online, precum și lipsa unor abilități și competențe digitale de bază, în rândul elevilor și al profesorilor, necesare bunei desfășurări a școlii online. Deși unele provocări ale școlii online au fost adresate pe parcursul anului școlar 2020-2021, rezolvarea problemelor structurale ale sistemului educațional din România necesită o nouă viziune asupra educației și un efort susținut din partea tuturor actorilor sociali din mediul public și din cel privat.

În lipsa unui astfel de răspuns și a implicării tuturor actorilor sociali în sprijinirea sistemului de educație, problemele persistente ale sistemului de învățământ și provocările aduse de pandemia COVID-19 pot să genereze efecte negative în plan social și economic, pe termen lung. În acest context, este necesară adoptarea unor măsuri coerente pentru redresarea învățământului și pentru reșezarea acestuia pe baze solide, adaptate nevoilor unei societăți dinamice și a unei economii din ce în ce mai digitalizată.

Printre nevoile urgente ale sistemului de educație se numără, în viziunea noastră, schimbarea paradigmei de predare-învățare bazată pe livrarea de conținut, memorarea și reproducerea acestuia și adoptarea unui nou model educațional care să încurajeze dezvoltarea competențelor și abilităților necesare elevilor și studenților într-o societate și economie tot mai dinamice. Literația, adaptabilitatea, capacitatea de analiză, gândirea critică, cunoștințele de bază în domeniile STEM, abilitățile digitale și competențele de tipul *soft skills* sunt esențiale pentru asigurarea competitivității tinerilor și pentru dezvoltarea României.

Pentru dezvoltarea acestor competențe și abilități esențiale pentru societatea și economia viitorului este nevoie de o abordare integrată a răspunsului la problemele cu care se confruntă sistemul de educație din România. În contextul schimbărilor majore rapide cu care societățile se confruntă, accesul egal și echitabil la educație de calitate, precum și accesul la educație pe tot parcursul vieții trebuie să devină priorități strategice.

În lipsa unei astfel de abordări integrate și a asumării unei reforme reale a educației, este inevitabilă apariția unei generații care nu va putea dezvolta abilitățile și competențele necesare integrării într-o societate și economie dinamice și digitale. Asemenea efecte sociale și economice negative vor amplifica și efectele negative ale performanței reduse a sistemului de învățământ din România. Este, așadar, imperativă adoptarea unor măsuri coerente, pe termen mediu și lung, pentru redresarea sistemului de educație.

CONTEXT

Pandemia COVID-19

Criza generată de pandemia COVID-19 a afectat profund sistemele de educație din întreaga lume. În România, introducerea predării online ca răspuns la pandemia COVID-19, în perioada martie-iunie 2020, a avut consecințe negative asupra unui număr semnificativ de elevi, prin limitarea parțială sau totală a accesului acestora la educație.

32%

dintre elevii din învățământul preuniversitar nu au avut acces individual exclusiv la un dispozitiv pentru participarea la cursuri online în perioada martie - iunie 2020

50%

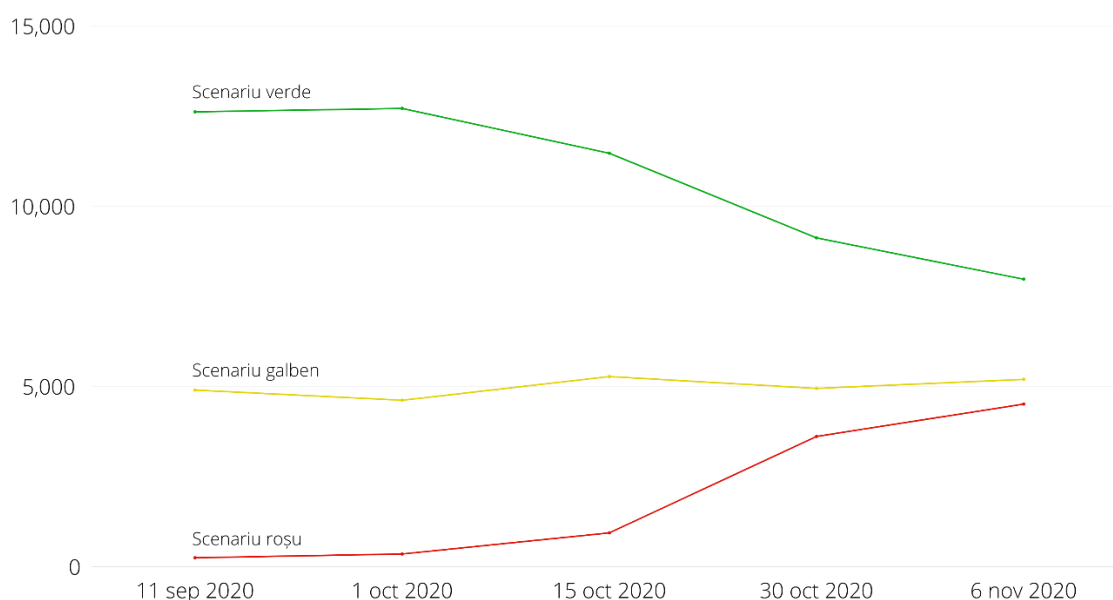
dintre elevii nu au avut contact cu profesorii sau învățătorii lor, pentru toate materiile, în perioada martie - iunie 2020

40%

dintre elevii din comunitățile defavorizate nu au avut acces la educație în perioada martie - iunie 2020

Sursă date: IRES, Salvați Copiii

Predarea online a continuat odată cu începerea anului școlar 2020-2021 în multe școli din România, fie într-un format exclusiv online, fie într-un format hibrid. Din 11 septembrie 2020, numărul școlilor în scenariul roșu (online) a crescut constant. Începând cu 9 noiembrie 2020, toate școlile au fost trecute în scenariul roșu.

Dinamica evoluției numărului de școli în cele trei scenarii de desfășurare a cursurilor, în perioada 11.09.2020 - 06.11.2020

Sursă date: Ministerul Educației

Printre problemele întâmpinate de elevi, profesori și părinți în procesul de învățare online se numără lipsa accesului la infrastructura necesară derulării orelor în format online, lipsa unor resurse educaționale digitale adecvate, lipsa abilităților digitale de bază în rândul profesorilor și al elevilor, respectiv lipsa unei formări adecvate a profesorilor pentru gestionarea unui context de învățare online.

Mai mult, în lipsa unei coordonări la nivel național a trecerii școlilor în format online și în lipsa unor măsuri clare care să faciliteze adaptarea activității didactice și a conținuturilor predate la formatul online, au apărut diferențe majore între școlile din România în ceea ce privește performanța activității educaționale online, o parte dintre elevi neputând parcurge, în mod adecvat, conținuturile educaționale predate în format online. Aceste conținuturi neînțelese sau înțelese parțial constituie o provocare pentru parcursul educațional ulterior al elevilor.

510 000 de elevi nu au acces la școala online conform estimărilor Ministerului Educației.

Totuși, datele Salvați Copiii arată că **38,1% dintre copii se află în risc de sărăcie sau excluziune socială**, ceea ce sugerează că numărul elevilor care nu au acces la școala online este mult mai mare decât estimările oficiale.

În cazul elevilor care au acces la școala online, provocările pe care aceștia le întâmpină țin de adaptarea metodelor de predare și a conținuturilor educaționale la formatul digital. Dacă avem în vedere și procentul redus al elevilor și al profesorilor care au abilități digitale de bază, devine evidentă nevoia identificării unor soluții, la nivelul întregului sistem de educație, care să permită recuperarea conținuturilor care au fost pierdute începând cu luna martie 2020. Conform unui studiu¹ derulat după finalul anului școlar 2019-2020 de către Coaliția pentru Dezvoltarea României (CDR):

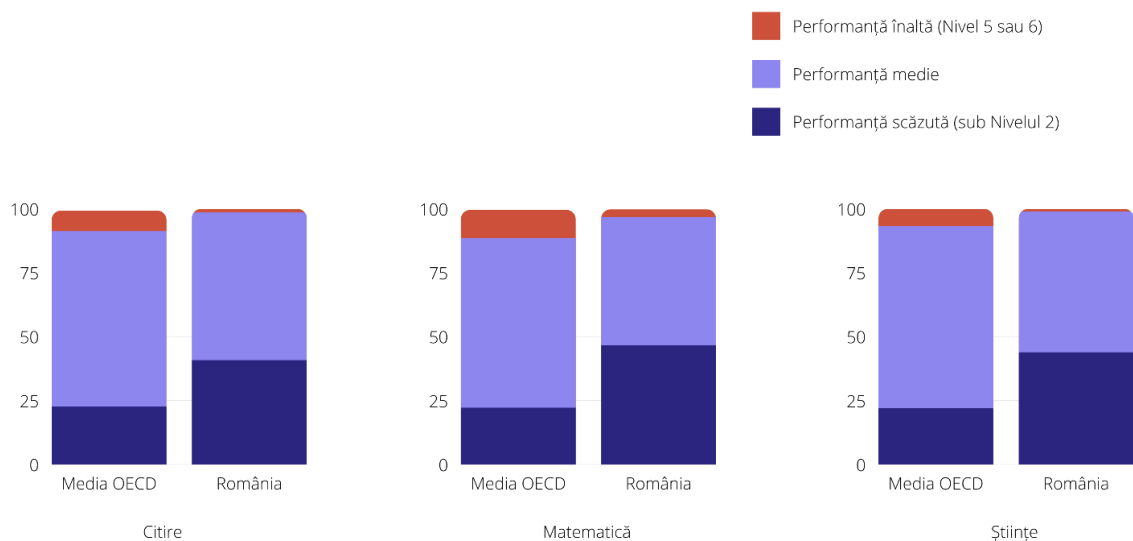
- **14% dintre profesorii chestionați** au declarat că au rămas cu mai mult de 30% din materie nepredată și/sau neevaluată,
- **39% dintre părinții chestionați** au declarat că estimează un procent de peste 30% din materie care nu a fost parcursă, deci nu a fost învățată,
- **51% dintre elevii respondenți** admit că nu au înțeles suficient de bine o parte dintre lecțiile predate în format online,
- **peste 60% dintre părinții respondenți** se declară îngrijorați cu privire la posibilitatea ca unele conținuturi să nu fi fost acoperite în timpul școlii online, ceea ce ar putea genera dificultăți ulterioare elevilor în înțelegerea unor conținuturi noi,
- și **10% dintre elevii respondenți** au fost nemulțumiți de modul de organizare și implicare al cadrelor didactice în procesul de învățare online.

Provocările aduse de pandemia COVID-19 se adaugă performanțelor slabe înregistrate în ultimii ani de sistemul de educație din România, așa cum reies acestea din rezultatele testării internaționale PISA.

¹ Coaliția pentru Dezvoltarea României, [Cum au fost percepute cele trei luni de școală online. Perspectiva copiilor, a părinților și a profesorilor](#)

Performanța sistemului de educație din România

Rezultatele PISA 2018 plasează România sub media țărilor membre OECD în ceea ce privește proporția elevilor cu performanțe ridicate, și deasupra mediei țărilor membre OECD în ceea ce privește proporția elevilor cu performanțe scăzute, pe toate cele trei dimensiuni evaluate.

Rezultate medii pentru cele trei dimensiuni evaluate în cadrul testării internaționale PISA 2018

Sursă date: OECD

Datele îngrijorătoare privind performanța sistemului de educație din România arată, din nefericire, un trend descendent față de anul 2012, deși rezultatele elevilor din România la testarea internațională PISA au fost în creștere în perioada 2006-2012.

Evoluția rezultatelor obținute de elevii din România la testarea internațională PISA în perioada 2006-2018

Sursă date: OECD, [citat de Edupedu](#)

Evoluția rezultatelor elevilor din România la testarea internațională PISA în perioada 2006-2018 arată o scădere a performanței sistemului de învățământ până aproape de nivelul rezultatelor obținute de elevii din România în anul 2009:

- -14 puncte față de anul 2012 la matematică
- -9 puncte față de anul 2012 la științe
- -6 puncte față de anul 2012 la citire

Rezultatele elevilor români la testarea internațională PISA 2018 indică o rată a analfabetismului funcțional de aproximativ 40% și se suprapun peste alte performanțe slabe în ceea ce privește formarea unor competențe și abilități adecvate pentru societatea și economia secolului XXI:

- doar **56%** dintre tinerii din România cu vârste cuprinse între 16 și 24 de ani au abilități digitale de bază, conform Eurostat²,
- România se află pe **ultimul loc în Uniunea Europeană** în privința dezvoltării capitalului uman, conform Indicelui DESI 2020³.

Conform Forumului Economic Mondial⁴, cele mai importante abilități pentru 2025 sunt rezolvarea problemelor, auto-gestionarea, colaborarea și utilizarea tehnologiei. Printre cele mai importante 10 abilități se numără: gândirea analitică și inovativă, învățarea activă și dezvoltarea unor strategii de învățare, rezolvarea problemelor complexe, gândirea critică și analiza, creativitatea, originalitatea și proactivitatea, utilizarea, monitorizarea și controlul tehnologiei sau flexibilitatea. Din nefericire, statisticile privind performanța sistemului de învățământ din România indică deficiențe majore în formarea acestor abilități, la toate nivelurile de studiu.

Toate aceste probleme pot, în lipsa unui răspuns adecvat și a unor soluții de redresare pe termen mediu și lung, să genereze efecte negative profunde, în plan social și economic, precum creșterea ratei sărăciei, excluziune socială sau deficit de forță de muncă calificată. Mai mult, fără îmbunătățirea performanței sistemului de învățământ din România și fără o reformă reală a acestuia care să permită dezvoltarea competențelor și abilităților necesare integrării în societatea secolului XXI, România nu va putea să se dezvolte sustenabil și să utilizeze toate avantajele competitive la nivel regional, european și global.

Intervenția urgentă pentru redresarea sistemului educațional este imperativă, iar contextul european favorizează conectarea sistemului românesc de învățământ la tendințele de evoluție ale societății și ale economiei: alocările istorice disponibile României în perioada de programare 2021-2027, lansarea *Planului de acțiune pentru educația digitală 2021-2027* și crearea *Spațiului European al Educației* până în 2025 trebuie să constituie cadrul pentru reforma structurală a educației din România.

² Eurostat, [Share of young people with basic or above basic digital skills, 2019](#)

³ Digital Economy and Society Index 2020, [Human Capital and Digital Skills](#)

⁴ Forumul Economic Mondial (World Economic Forum), [The top 10 job skills of tomorrow and how long it takes to learn them](#)

Contextul european

Cadrul financiar multianual 2021 – 2027

Criza generată de pandemia COVID-19 a afectat sistemele de educație din întreaga Uniune Europeană, la nivel preuniversitar și universitar. În acest context complicat, alocările disponibile Statelor Membre prin *Mecanismul de Redresare și Reziliență* pot constitui o sursă importantă de finanțare a reformelor necesare creșterii rezilienței, flexibilității și adaptabilității sistemelor de educație din Europa.

În România este cu atât mai importantă utilizarea tuturor fondurilor disponibile pentru finanțarea reformei educației. În completarea sumelor disponibile prin *Mecanismul de Redresare și Reziliență*, sumele disponibile prin *Programul Operațional Educație și Ocupare 2021-2027* trebuie să fie utilizate în mod eficient și direcționate către investiții care să susțină nu doar modernizarea și dezvoltarea infrastructurii educaționale, ci și schimbarea paradigmei de predare-învățare și dezvoltarea de resurse educaționale moderne, cu scopul creșterii performanței sistemului de învățământ.

Planul de acțiune pentru educație digitală 2021-2027

În sprijinul acestor eforturi naționale, contextul european oferă oportunitățile de conectare a sistemului educațional românesc la tendințele de evoluție ale societății și economiei viitorului.

Planul de acțiune pentru educația digitală 2021-2027 al Uniunii Europene setează un cadru comun privind îmbunătățirea performanțelor sistemelor europene de educație, facilitând utilizarea noilor tehnologii în procesul educațional și formarea competențelor digitale în rândul elevilor și al profesorilor. Credem că România trebuie să urmărească, în procesul de reformă a educației, cele două priorități strategice europene privind educația digitală:

- i. dezvoltarea unui ecosistem educațional digital de înaltă performanță
- ii. îmbunătățirea abilităților și competențelor digitale pentru transformarea digitală

Spațiul European al Educației

La nivelul Uniunii Europene, dreptul la educație de calitate, inclusivă, formare profesională și învățare pe tot parcursul vieții reprezintă primul principiu al *Pilonului European al Drepturilor Sociale*. Eforturile concentrate de redresare economică ale Uniunii Europene oferă educației un rol central în planurile strategice pentru dezvoltare. *Spațiul European al Educației* propune colaborarea la nivelul Uniunii Europene pentru armonizarea sistemelor educaționale din Statele Membre și pentru sprijinirea dezvoltării acestora. Cele 6 dimensiuni pentru cooperare propuse în *Spațiul European al Educației* oferă României posibilitatea îmbunătățirii performanței sistemului de educație prin adresarea problemelor sistemice persistente, rămase fără un răspuns adecvat în ultimii 30 de ani: i. calitatea educației, ii. echitatea și egalitatea de gen, iii. tranziția verde și tranziția digitală, iv. profesorii și formatorii, v. învățământul superior și vi. dimensiunea geopolitică a educației.

Eforturile naționale de îmbunătățire și modernizare a educației trebuie sincronizate cu prioritățile europene, pentru a sprijini recuperarea decalajelor dintre România și alte State Membre.

Contextul național

Proiectul România Educată

Strategia privind dezvoltarea și modernizarea educației din România prezentată în *Proiectul România Educată* oferă viziunea transformativă pentru sistemul educațional românesc, la orizontul anului 2030. Obiectivele identificate și acțiunile specifice acestor obiective trebuie urmărite și implementate cu celeritate, pentru a permite operaționalizarea schimbărilor structurale în educație în cel mai scurt timp posibil. Amânarea implementării strategiei de modernizare a educației continuă să genereze efecte negative asociate performanței reduse a sistemului de învățământ, cu mari costuri sociale și economice pentru România.

Viziunea propusă de *Proiectul România Educată* trebuie sincronizată cu obiectivele europene în ceea ce privește educația, pentru a se asigura coerența dintre cadrul național pentru dezvoltarea educației și prioritățile Uniunii Europene. Strategiile europeană și națională privind educația trebuie armonizate pentru a susține recuperarea decalajelor sociale și economice dintre România și alte State Membre, dar și competitivitatea regională și europeană a României în ceea ce privește sistemul de educație. O corelare a acestor obiective poate crește mobilitatea elevilor și studenților români la nivelul Uniunii Europene și ar crește, în egală măsură, atractivitatea sistemului de învățământ din România pentru elevi și studenți din alte State Membre.

Strategia privind digitalizarea educației din România 2021 – 2027 SmartEdu

În contextul dezbaterii publice lansate de Ministerul Educației la finalul anului 2020 privind digitalizarea educației din România la orizontul anului 2027, considerăm că *Strategia privind digitalizarea educației din România 2021 – 2027* trebuie să aibă ca obiectiv generarea unei reforme structurale a educației românești, prin schimbarea paradigmei actuale de predare-învățare, democratizarea sistemului educațional, creșterea calității educației și asigurarea accesului egal și echitabil la educație pentru elevii și studenții din România. Obiectivele propuse prin *Strategia privind digitalizarea educației din România 2021 – 2027* trebuie corelate cu obiectivele naționale privind re poziționarea strategică a României, în context regional, global și european și cu obiectivele României privind schimbarea modelului de dezvoltare economică.

Considerăm că investițiile într-un sistem de educație performant reprezintă garanția transformării structurale sustenabile a României și așezarea societății și economiei românești pe o traiectorie de dezvoltare ireversibilă. Sistemul național de educație trebuie să formeze, în contextul re așezării lanțurilor globale de valori, absolvenți care au capacitatea să fructifice toate oportunitățile sociale și economice disponibile României și care să contribuie activ prin inovație, spirit antreprenorial și o înțelegere a contextelor regionale și globale la poziționarea României în lanțul producătorilor de mare valoare adăugată.

Pentru atingerea acestui deziderat, este nevoie de **adoptarea unui model educațional care să încurajeze și să stimuleze învățarea activă și auto-gestionarea strategiilor de învățare, formarea profesională continuă, învățarea pe tot parcursul vieții, accesul la resurse educaționale de calitate pentru toți elevii și studenții, precum și inovarea și gândirea independentă, critică și analitică** și să contribuie la depășire problemelor sistemice persistente ale educației românești.

NEVOIA DE INTERVENȚIE

Formarea cadrelor didactice

Principiile pedagogice ale secolului al XXI-lea, adoptate unanim la nivel global, sunt: colaborarea, comunicarea, învățarea autoreglementată, capacitatea de rezolvare a problemelor prin creativitate, lucrul în echipă și inovația, precum și utilizarea TIC pentru învățare. Prin acestea, elevii și studenții devin cursanți activi în loc de receptoare pasive. În procesul de învățare, accentul este mutat în mod semnificativ de la consumul de conținut la crearea de conținut. Elevii și studenții trebuie să gândească, să scrie, să colaboreze și să creeze conținut relevant, interesant și util.

Ca rezultat al dialogului permanent cu mediul educațional și al înțelegerii obiectivelor pedagogice ale secolului al XXI-lea, am identificat următoarele nevoi ale sistemului de învățământ din România:

1. Rezultate de învățare mai bune:

- Dezvoltarea abilităților de citire și comunicare cu instrumente personalizate pentru învățare;
- Sporirea interesului pentru educația STEM prin dezvoltarea abilităților de rezolvare practică a problemelor, gândire logică și programare software;
- Pregătirea elevilor pentru viitor prin asigurarea acelor abilități de care au nevoie în piața muncii și în viață;
- Măsurarea progresului fiecărui elev pentru a putea asigura susținerea de care are nevoie.

2. Timp de calitate în clasă:

- Creșterea implicării tuturor elevilor;
- Îmbunătățirea colaborării și muncii în echipă;
- Utilizarea unor dispozitive fiabile care să permită elevilor concentrarea pe procesul de învățare.

3. Formarea inițială și continuă a cadrelor didactice

În procesul de predare, profesorii au nevoie de susținere prin asigurarea instrumentelor tehnologice care să le faciliteze planificarea, precum și colaborarea și comunicarea cu elevii/studenții, părinții precum și cu ceilalți profesori și personalul administrativ al școlii/universității. De asemenea, au nevoie de formare profesională continuă pentru asigurarea utilizării eficiente a tehnologiei.

Astfel, analizând un proiect mediu educațional la o școală, vedem timp, efort și buget semnificativ cheltuiți în fazele de *selectare*, *implementare* și *activare* a tehnologiei. De cele mai multe ori, proiectele sunt marcate ca „finalizate” în faza de *activare*, când toți profesorii au fost informați despre disponibilitatea noilor tehnologii pentru clasa lor. Dar adevărata transformare se întâmplă în clasă, mult mai târziu, când profesorii trec prin fazele de *adoptie* și *competență/experiență* ale proiectului respectiv. Aceste etape reprezintă esența oricărei implementări de succes și credem că parcurgerea fazelor de *adoptie* și *competență/experiență* este extrem de importantă pentru ca profesorii să dobândească nivelul necesar de formare pentru utilizarea tehnologiei, astfel încât aceasta să influențeze pozitiv rezultatele elevilor.

Este nevoie de pregătirea prin cursuri, organizate inclusiv online, a cadrelor didactice care doresc să se formeze în metodologia și proiectarea didactică în mediile de predare cu tehnologia și la distanță. Cursul și resursele trebuie să fie disponibile în limba română și să sprijine cadrele didactice din România să dobândească competențe de utilizare a tehnologiei pentru a face învățarea mai eficientă atât la clasă cât și la distanță. Este necesară și certificarea profesorilor în acest sens și acordarea de credite profesionale transferabile cadrelor didactice care obțin certificarea respectivă.

Abandonul școlar

O serie de probleme sistemice persistente ale învățământului românesc afectează performanța sistemului de educație din România și competitivitate absolvenților. Dintre acestea, abandonul școlar are un impact negativ asupra societății și economiei în ansamblu. La nivel individual, **părăsirea școlii afectează negativ oportunitățile profesionale și economice și crește riscul de sărăcie și excluziune socială și dependența de mecanisme de sprijin și suport social oferite de către stat.**

Deși în ultimii ani rata abandonului școlar a scăzut, aceasta se menține încă la un nivel ridicat, peste ținta asumată de România pentru anul 2020 (ținta asumată este de 11,3%). Rata părăsirii timpurii a școlii în anul 2019 era de 15,3%, conform Monitorului Social realizat de Friedrich Ebert Stiftung⁵. La nivelul Uniunii Europene, rata abandonului școlar se situează la 10,3%.

Rata abandonului școlar în România arată și diferențe majore, la nivelul regiunilor de dezvoltare ale țării:

Regiune	Rata abandonului școlar
Sud – Est	20,9 %
Centru	20,2 %
Nord – Est	17,4 %
Sud Muntenia	16,9 % (15,3 % - România)
Nord – Vest	13,5 % (11,3 % - țintă 2020)
Vest	10,3 % (10,3 % - UE)
Sud - Vest	9,5 %
București – Ilfov	8,3 %

Patru dintre regiunile țării înregistrează o rată a abandonului școlar peste media națională: Sud-Est (20,9%), Centru (20,2%), Nord-Est (17,4%), Sud Muntenia (16,9%).

Deși se situează sub media națională, rata abandonului școlar în regiunea Nord-Vest (13,5%) se situează peste media europeană.

Doar regiunile Vest (10,3%), Sud-Vest (9,5%) și București-Ilfov (8,3%) înregistrează o rată a abandonului școlar mai mică decât sau egală cu media europeană.

Sursă date: Friedrich Ebert Stiftung, Monitorul Social

Conform Comisiei Europene, funcționarea sistemului educațional este unul dintre factorii care influențează abandonul școlar.⁶ Astfel, România trebuie să continue eforturile de îmbunătățire a funcționării sistemului educațional.

În acest sens, propunem o abordare integrată a modernizării și dezvoltării educației românești, pornind de la următoarele aspecte:

- rezolvarea problemelor persistente ale educației din România;
- asumarea obiectivelor europene privind educația digitală;
- coordonarea obiectivelor naționale privind reforma educațională cu obiectivele strategice la nivelul Uniunii Europene, în contextul *Strategiei privind digitalizarea educației din România 2021 – 2027 SmartEdu*;
- îmbunătățirea funcționării sistemului de educație românesc;
- nevoia asigurării accesului la învățare pe tot parcursul vieții.

⁵ Friedrich Ebert Stiftung, Monitorul Social, [Abandonul școlar poate prelungi sărăcia \(2020\)](#)

⁶ Comisia Europeană, [Reducing early school leaving: Key messages and policy support](#)

Impactul pandemiei COVID-19 asupra educației, performanța redusă a sistemului de învățământ din România, problemele sistemice cu care educația românească se confruntă, dar și contextul european favorabil implementării unei reforme reale a sistemului educațional din România reclamă două tipuri de intervenție prioritare:

Pe termen scurt, atragem atenția asupra nevoii de identificare a unor soluții viabile de educație remedială care să permită recuperarea conținuturilor pierdute în perioada derulării cursurilor în format online și care să ofere elevilor sprijinul pentru continuarea parcursului educațional.

Pentru ca astfel de activități de educație remedială să dea rezultate și să vină în sprijinul elevilor, sunt esențiale identificarea elevilor care au nevoie de susținere prin programe remediale și a conținuturilor care trebuie acoperite de astfel de programe. În lipsa acestor date, rezultatele educației remediale vor fi limitate și nu vor putea fi accesibile tuturor elevilor care au nevoie de acest sprijin.

Educația remedială trebuie, de asemenea, să aibă în vedere susținerea elevilor care rămân, din diferite motive, în urma colegilor, și să devină parte a procesului educațional, fie prin organizarea unor sesiuni de educație remedială în regim *before/after school*, fie prin organizarea unor sesiuni remediale pe perioada vacanțelor de vară.

Pe termen mediu și lung, recomandăm reconsiderarea modelului de învățare propus de sistemul de educație din România și adaptarea acestuia la nevoile de învățare ale tinerilor. Considerăm că activitatea didactică trebuie să aibă în centrul său elevul și să se concentreze pe dezvoltarea competențelor și abilităților de care elevii vor avea nevoie după absolvirea ciclurilor de studiu, precum abilitățile de înțelegere și evaluare critică a unor texte, abilitățile digitale, înțelegerea unor concepte și noțiuni științifice (inclusiv din domeniul științelor sociale), dar și dezvoltarea unor abilități practice, de tipul *soft skills*, precum lucrul în echipă, comunicarea și argumentarea unor idei și opinii, evaluarea critică a unor idei și opinii, etc.

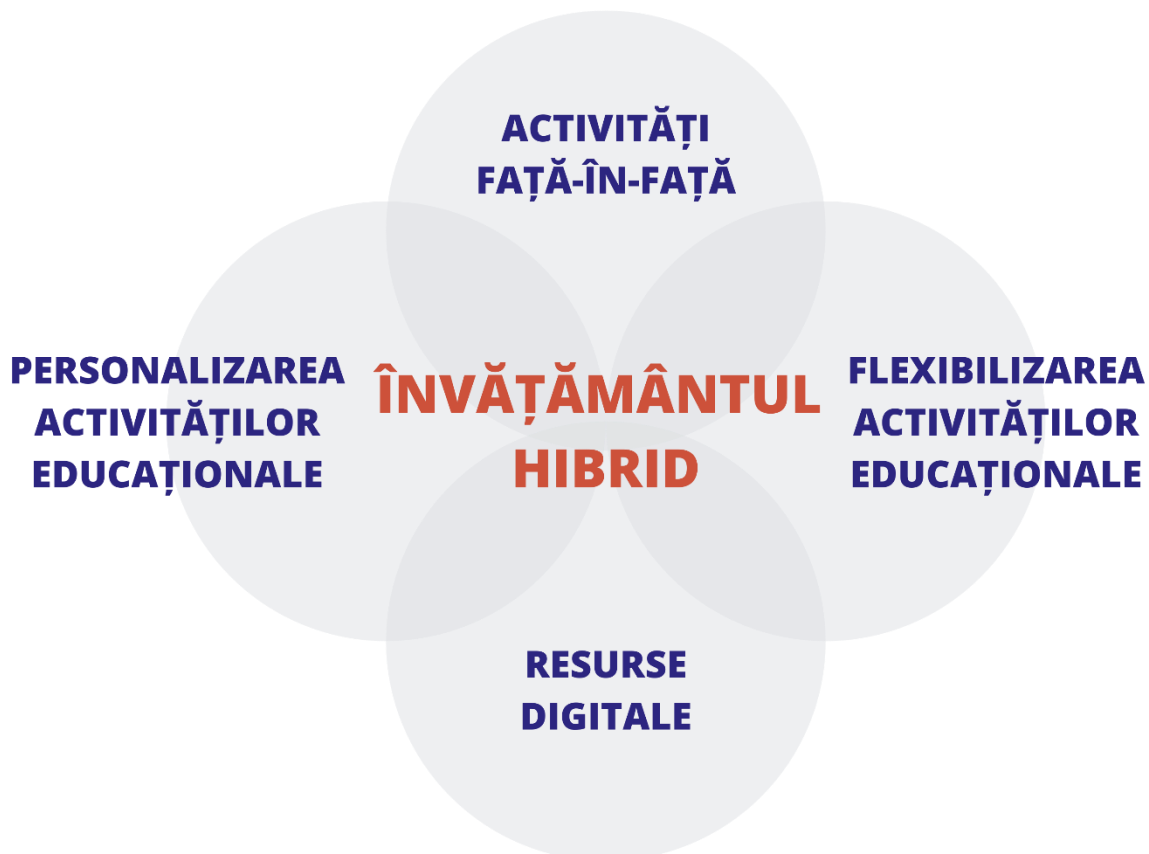
Un model de învățare adecvat secolului al XXI-lea și corelat cu prioritățile privind educația ale Uniunii Europene trebuie să permită elevului să experimenteze, să încurajeze studiul individual, să integreze tehnologia și resursele digitale în procesul de învățare și să acorde o atenție specială parcurgerii conținuturilor educaționale într-un ritm potrivit fiecărui elev.

În contextul pregătirii *Strategiei pentru digitalizarea educației din România 2021-2027*, atragem atenția că demersul de digitalizare nu trebuie să se limiteze doar la realizarea unor infrastructuri *hardware* și *software*, ci trebuie să propună o nouă viziune privind procesul de predare și învățare care să stimuleze creativitatea, gândirea critică, studiul individual și care să permită elevilor dezvoltarea unor competențe și abilități esențiale pentru adaptarea la o economie dinamică și digitalizată.

În privința cadrelor didactice, o reconsiderare a modelului de predare trebuie să aibă în vedere stimularea și sprijinirea acestora în tranziția de la rolul de livrare de conținut educațional la acela de creare și adaptare a conținutului educațional și de facilitare a procesului de învățare.

Astfel, pentru îmbunătățirea performanțelor sistemului de educație din România, **propunem adoptarea unui model de învățământ hibrid (*blended learning*), la nivelul întregului sistem public și particular acreditat de educație din România**, pentru a răspunde atât problemelor sistemice ale educației din România, cât și pentru a veni în întâmpinarea noilor nevoi de învățare ale elevilor.

Un astfel de model de învățare nu răspunde doar nevoilor imediate privind dezvoltarea unor conținuturi educaționale moderne sau democratizarea educației prin creșterea accesului elevilor și studenților la educație de calitate, ci se înscrie în prioritățile strategice privind educația agreate la nivelul Uniunii Europene, este compatibil cu viziunea propusă de *Proiectul România Educată* a cărei implementarea o poate facilita, răspunde nevoii de digitalizare a educației din România, în linie cu propunerile avansate pentru *Strategia privind digitalizarea educației din România 2021 – 2027* și poate accelera dezvoltarea competențelor și abilităților pentru societatea și economia viitorului.

ÎNVĂȚĂMÂNTUL HIBRID

Modelul învățământului hibrid îmbină metodele tradiționale de predare/învățare cu instrumente și resurse digitale. **Tehnologia nu reprezintă doar un instrument de livrare de conținut, ci o resursă care sprijină și facilitează dezvoltarea de noi competențe și abilități.**

Tehnologia și resursele educaționale digitale vin în completarea interacțiunii directe, la clasă, dintre profesori și elevi și permit o mai bună gestionare a timpului petrecut de profesori împreună cu elevii, prin posibilitatea desfășurării diferitelor tipuri de activități didactice (predare, aprofundare, aplicații practice, studiu individual, lucru în echipă, auto-evaluare, evaluare, etc.) în diferite medii de lucru, **sincron sau asincron**. O astfel de **flexibilizare** în desfășurarea activităților didactice permite profesorilor să aloce mai mult timp aprofundării și exemplificării conținuturilor, activități care necesită interacțiunea directă cu elevii, iar elevilor le permite parcurgerea conținuturilor educaționale într-un ritm propriu, adecvat nevoilor lor de învățare.

Mai mult, **învățământul hibrid încurajează dezvoltarea individuală a elevilor**, alocând timpul și resursele necesare acestora pentru studiu independent, care devine parte din activitatea didactică obișnuită.

În contrast cu această abordare, modelul actual de predare/învățare presupune realizarea mai multor activități didactice (predare, aprofundare, exemplificare, evaluare) în cadrul orelor de curs. Un astfel de model educațional nu are în vedere nici nevoile specifice ale elevilor în ceea ce privește ritmul de învățare, nici nevoia de prioritizare a unor activități, de către cadrele didactice, pentru o înțelegere cât mai bună a conținuturilor, și nu permite parcurgerea asincronă a conținuturilor educaționale. Unul din efectele negative ale lipsei învățării asincrone din modelul educațional actual este acumularea unor decalaje între elevi. Fără posibilitatea reducerii acestor decalaje prin alocarea unui timp mai lung de lucru cu elevii care necesită sprijin suplimentar, acești elevi pot întâmpina dificultăți în continuarea parcursului educațional, astfel de dificultăți reprezentând și una dintre cauzele abandonului școlar.⁷

O altă componentă importantă a învățământului hibrid este **accesul echitabil la resurse educaționale de calitate, pentru toți elevii**. Succesul anumitor activități didactice, precum predarea unor conținuturi, depinde aproape exclusiv de pregătirea prealabilă a acestor activități de către cadrele didactice. Astfel, apar diferențe majore în ceea ce privește, spre exemplu, predarea, inclusiv la nivelul aceleiași școli. Inevitabil, în acest context, diferențele calitative creează dezavantaje pentru o parte dintre elevi. Învățământul hibrid oferă o soluție accesibilă tuturor elevilor, în completarea activităților de la clasă, prin materiale de tipul *masterclasses*, care pot fi accesate de elevi și parcurse într-un ritm de învățare propriu.

Existența acestor materiale poate, în egală măsură, să reducă și timpul petrecut de cadrele didactice pentru activități de predare la clasă, permițându-le acestora să aloce mai mult timp altor activități necesare înțelegerii conținuturilor, precum aprofundarea și aplicarea noțiunilor studiate în cadrul unor activități de lucru individual sau de echipă.

Învățământul hibrid permite, și din această perspectivă, o mai bună gestionare a timpului alocat interacțiunii directe dintre profesor și elev și **degrevează profesorii de anumite sarcini repetitive**, permițându-le acestora să aloce timp creării de resurse educaționale noi și adaptării acestor resurse la nevoile de învățare diferite ale elevilor. **Învățământul hibrid poate îmbunătăți calitatea predării, poate crește accesul la educație de calitate și democratizează procesul educațional** prin accesul extins la mai multe resurse și instructori.

⁷ Comisia Europeană, [Reducing early school leaving: Key messages and policy support](#)

Mai mult, un astfel de model de predare/învățare ar **crește reziliența sistemului de educație la situații de criză** și poate reprezenta soluția pentru problemele persistente ale educației din România.

În ceea ce privește **degrevarea cadrelor didactice de anumite sarcini administrative**, un avantaj al modelului învățământului hibrid îl constituie posibilitatea de evaluare, în timp real, a parcursului educațional al elevilor, prin indicatori precum gradul de parcurgere a unor materiale educaționale, numărul de materiale educaționale accesate pentru studiul individual, rezultatele obținute de elevi în cadrul unor activități de auto-evaluare/evaluare după parcurgerea unor conținuturi, etc. Prin înregistrarea unor astfel de date în timp real, cadrele didactice sunt degrevate de sarcina evaluării periodice a parcurgerii unor conținuturi de către elevi prin metodele clasice, precum ascultarea la clasă sau verificarea temelor.

În cadrul unui model de învățare hibridă, **atât cadrele didactice, cât și elevii participă activ la procesul educațional și dispun de resursele necesare individualizării parcursului educațional**. Învățământul hibrid oferă acces liber la diferiți educatori, instructori, formatori, prin materiale de tipul *masterclasses*, permițându-le elevilor să identifice un model de predare care se potrivește cel mai bine cu nevoile lor de învățare, în completarea interacțiunii directe cu profesorul de la clasă.

Integrând tehnologia în procesul de predare/învățare, **învățământul hibrid contribuie la dezvoltarea abilităților digitale de bază și la creșterea alfabetizării digitale**, dar stimulează, prin oportunitățile de creare de conținut educațional, și dezvoltarea unor abilități digitale avansate, precum abilitățile de programare, atât în rândul elevilor, cât și în rândul profesorilor.

Adoptarea unui model de învățare hibridă poate contribui, de asemenea, la **o mai bună valorificare a potențialului digital al României**, nu doar prin dezvoltarea de abilități digitale, ci mai ales prin angrenarea industriilor specifice în procesul de realizarea a conținuturilor educaționale. O astfel de colaborarea între industria digitală și sistemul educațional poate duce la realizarea unor materiale educaționale inovative, cu o calitate tehnică și didactică ridicată, în beneficiul elevilor și al profesorilor.

Prin caracteristicile sale, modelul învățământului hibrid se înscrie în linia principiilor care ghidează transformarea digitală a educației asumate prin *Planul de acțiune pentru educație digitală 2021-2027*: educație digitală de calitate și inclusivă, creșterea egalității prin educație, abilități digitale pentru educatori și formatori, alfabetizare digitală și abilități digitale de bază, conținut educațional de calitate care să susțină performanța și atractivitatea sistemelor educaționale europene.⁸

⁸ Comisia Europeană, [Digital Education Action Plan 2021-2027](#)

Modelul învățământului hibrid

- Metoda de predare și învățare utilizată în cadrul învățământului hibrid combină metodele de învățare activă și resursele educaționale digitale, pentru a îmbunătăți experiența de învățare a elevilor.
- Învățământul hibrid folosește tehnologia în mod complementar activităților față-în-față și nu le înlocuiește, ca instrument pentru dezvoltarea de competențe și abilități.
- În modelul învățământului hibrid, tehnologia și resursele educaționale digitale sprijină procesul de învățare și oferă profesorilor posibilitatea de a desfășura activități didactice în mediile *offline* și *online*, sincron și asincron.
- Experiența de învățare a elevilor este îmbunătățită prin posibilitatea prioritizării, în timpul activităților didactice față-în-față, a sarcinilor care necesită mai multă interacțiune directă între elev și profesor.
- Complementaritatea permite profesorilor să aloce mai mult timp pentru activități de lucru individuale și să personalizeze parcursul educațional al elevilor, adaptând lucrul cu aceștia la nevoile lor de învățare.

Modelul învățământului hibrid are trei componente de bază:

STUDIUL INDIVIDUAL STRUCTURAT

PREDARE FAȚĂ-ÎN-FAȚĂ

RESURSE EDUCAȚIONALE DIGITALE

- 1) **Activități de predare față-în-față**, pentru sarcinile care necesită o interacțiune directă între elevi și profesori;
- 2) **Resurse educaționale digitale**, care conțin informații și explicații necesare înțelegerii unor teme; disponibilitatea acestor resurse poate fi crescută prin încărcarea lor pe platforme de *e-learning* dedicate, în format *open source*;
- 3) **Studiu individual structurat**, ghidat de activitatea de predare față-în-față, care să permită aprofundarea unor noțiuni și concepte și aplicarea lor în diverse contexte.

ADAPTABILITATE

În realizarea activităților didactice, întregul proces de învățare hibridă este unul dinamic și poate fi adaptat la nevoile concrete ale elevilor, precum și la diferitele tipuri de conținuturi educaționale care urmează să fie parcurse.

FLEXIBILITATE

Modalitatea de combinare a celor trei componente ale învățământului hibrid poate să varieze de la o sesiune de lucru la alta, de la o temă la alta, de la un modul la altul, oferind astfel o mare flexibilitate, atât profesorului, cât și elevului, în identificarea celor mai bune modalități pentru parcurgerea diferitelor conținuturi educaționale.

INDIVIDUALIZARE

Se poate opta pentru abordări diferite, de la clasă la clasă și de la disciplină la disciplină, în funcție de mai multe criterii: nevoile clasei, nivelul de pregătire al clasei, dificultatea conținutului, metoda de învățare preferată de elevi, timpul alocat parcurgerii conținutului, conținuturile parcurse anterior, etc.

O astfel de abordare flexibilă a predării permite atât **evaluarea și adaptarea constantă a eficienței metodelor de predare și învățare utilizate de profesori și elevi**, cât și **alocarea timpului necesar pentru recuperarea unor decalaje, dacă acestea apar**, și a timpului necesar pentru evaluarea parcursului educațional individual al elevilor. În cazul în care profesorii identifică decalaje cauzate de ritmurile diferite de învățare ale elevilor, modelul învățământului hibrid le permite să adapteze predarea, prin învățarea asincronă, la nevoile individuale ale elevilor.

Studiu individual structurat	Activități de predare față-în-față	Resurse educaționale digitale
<ul style="list-style-type: none"> • Parcursul individual al fiecărui elev este ghidat și facilitat de profesor printr-o serie de activități de învățare independente, activități de evaluare și auto-evaluare, precum și activități creative și de rezolvare de probleme complexe, precum realizarea unor proiecte sau documentații complexe, pe anumite teme. • Studiul individual este susținut prin activitățile de predare față-în-față și prin resursele educaționale digitale disponibile elevilor. • Fiecare elev beneficiază de un plan de studiu individual adaptat nevoilor lui de învățare, iar soluțiile digitale utilizate în acest proces îi permit profesorului să urmărească parcursul educațional al elevului și să intervină pentru sprijinirea lui, dacă este nevoie. 	<ul style="list-style-type: none"> • Activitățile de predare față-în-față completează studiul individual structurat și facilitează experiența educațională a elevului. • Activitățile față-în-față permit elevului să clarifice anumite conținuturi care nu au fost înțelese sau au fost înțelese parțial și oferă profesorului un cadru în care poate încuraja, stimula și facilita colaborarea elevilor, activitățile de tipul <i>peer learning</i> și munca în echipă. • Predarea față-în-față oferă profesorului, de asemenea, oportunitatea de a se concentra asupra unor activități care vizează fixarea și aprofundarea unor conținuturi sau rezolvarea unor probleme mai complexe, care nu pot fi parcurse/înțelese doar prin studiu individual. 	<ul style="list-style-type: none"> • Resursele educaționale digitale sunt utilizate atât pentru studiul individual structurat, cât și în activitățile de predare față-în-față. • Tipul resurselor utilizate poate să varieze, în funcție de nevoile de învățare ale elevilor, însă acestea trebuie să acopere în mod adecvat tematica pe care o abordează, din punctul de vedere al calității conținutului. • Este esențial ca accesul la aceste resurse educaționale digitale să se facă în regim <i>open source</i>, prin platforme și biblioteci de resurse; trebuie avută în vedere, totuși, o soluție care să permită cadrelor didactice și altor creatori de conținut educațional să actualizeze aceste baze de date, în urma unui proces de verificare prealabilă a calității materialelor.

În contextul învățământului hibrid, **profesorul devine un facilitator al experienței de învățare**. Procesul de predare nu se mai concentrează doar pe acumularea de informații, ci mai ales pe dezvoltarea unor abilități și competențe care să permită dobândirea de cunoștințe prin utilizarea unor resurse educaționale digitale, într-un proces de învățare individuală. **Astfel, profesorul ghidează experiența de învățare a elevului, ceea ce permite individualizarea procesului educațional și a parcursului educațional al elevilor, permițându-le acestora să dezvolte abilitățile critice și analitice necesare învățării pe întreg parcursul vieții.**

Mai mult, o astfel de abordare facilitează și activitățile de învățare colaborativă, de tipul *peer learning*, și permite profesorului să faciliteze crearea unor grupuri de învățare care pot oferi elevilor suportul și sprijinul necesare în parcurgerea unor conținuturi (mai) dificile.

Implementarea învățământului hibrid

Rolul profesorilor

În cadrul procesului de învățare hibridă, rolul profesorilor trebuie să se concentreze pe 3 aspecte:

- (1) dezvoltarea de resurse educaționale digitale și pentru activitățile de predare față-în-față,
- (2) ghidarea parcursului educațional al elevilor prin adaptarea resurselor educaționale la nevoile individuale ale acestora și
- (3) evaluarea periodică a parcursului elevilor și organizarea unor programe remediale, dacă acestea sunt necesare.

În contextul schimbării rolului profesorilor în procesul de învățare, este nevoie de pregătirea cadrelor didactice și de facilitarea dezvoltării abilităților necesare prin cursuri de formare, schimburi de experiență, îmbunătățirea abilităților digitale, consiliere profesională și acces la resurse educaționale moderne. Pentru facilitarea schimbului de experiență între cadrele didactice, poate fi avută în vedere crearea unor comunități profesionale, la nivelul școlilor (*hub-uri profesionale pentru educație*).

Resursele și instrumentele digitale

Pentru ca învățarea hibridă să poată avea loc, atât elevii, cât și profesorii trebuie să poată accesa resurse educaționale adecvate, precum *masterclasses* sau cursuri *on demand* (asincron), și trebuie să dispună de instrumentele digitale necesare parcurgerii unor astfel de conținuturi. Mai mult, pentru ca sistemul de educație să încurajeze și să sprijine educația pe întreg parcursul vieții, poate fi avută în vedere asigurarea accesului la conținuturi educaționale de tip *masterclasses*, în regim deschis, atât pentru elevi, cât și pentru cei care au absolvit / au părăsit școala.

Pentru profesori, accesul la resurse care să le permită dezvoltarea profesională continuă este esențial pentru dezvoltarea competențelor necesare realizării și particularizării conținuturilor educaționale pe care le utilizează în procesul de predare și pentru adecvarea metodelor de facilitare a experienței de învățare a elevilor.

Infrastructura

Trecerea la modelul de învățare hibridă necesită investiții susținute pentru asigurarea infrastructurii și accesului tuturor elevilor și profesorilor la această infrastructură.

Sunt necesare investiții pentru îmbunătățirea calității infrastructurii offline și online a instituțiilor de învățământ din România, pentru conectarea instituțiilor de învățământ la bazele de date care găzduiesc resurse educaționale digitale, dar și pentru asigurarea echipamentelor necesare accesării acestor baze de date.

În mod particular, trebuie avute în vedere programe naționale pentru asigurarea acestei infrastructuri în comunitățile defavorizate și asigurarea personalului care să sprijine membrii acestor comunități în utilizarea lor.

Securitatea și protecția datelor

Din punctul de vedere al securității, toate resursele software și hardware implicate în procesul educațional trebuie să asigure securitate de nivel maxim, astfel ca nimeni din exterior să nu poată intra în școala sau clasa virtuală respectivă dacă nu are un cont asociat domeniului școlii, creat de administrator, cu credențiale unice, prevenindu-se astfel accesul unui utilizator neautorizat, care poate crea diverse probleme.

Referitor la **siguranță**, sunt necesare:

- suportul pentru *software* prin actualizări, precum și în cazuri urgente de atacuri cibernetice (*virusi, botnet, spam, malware, phishing*);
- protejarea investiției și minimizarea costurilor de administrare prin asigurarea garanției pentru echipamentele hardware;
- utilizarea unor soluții scalabile la nivelul întregii țări.

În ceea ce privește **conformitatea și confidențialitatea**, infrastructura și resursele tehnologice digitale trebuie să faciliteze următoarele:

- respectarea legilor și a reglementărilor locale în materie de conformitate a datelor cu caracter personal;
- controlul deplin și permanent al utilizatorilor asupra datelor proprii;
- separarea datelor personale în cazul utilizării în comun a anumitor echipamente.

Infrastructura și resursele tehnologice digitale utilizate în sistemul educațional trebuie să respecte standardele de la nivel european și global referitoare la folosirea tehnologiei în mediul online și accesarea internetului în deplină siguranță, pentru:

- protejarea elevilor față de expunerea la conținut neadecvat;
- siguranța întregii familii prin controlul accesului la dispozitivele hardware în mod personalizat, adecvat fiecărui copil.

Considerăm că este extrem de important ca transformarea digitală a procesului de predare-învățare să se desfășoare în condițiile cele mai sigure pentru toate categoriile implicate: profesori, elevi/studenți, personal administrativ, iar tehnologia utilizată trebuie să asigure atingerea acestui deziderat.

Recomandări pentru implementarea învățământului hibrid

- ↑ Crearea, prin *Strategia privind digitalizarea educației din România 2021-2027* a unui cadru care să permită transformarea modelului educațional din România, dincolo de măsurile punctuale de creștere a utilizării tehnologiei în sistemul educațional. În acest sens, propunem realizarea unui audit de competențe care să permită ulterior trasarea unor obiective clare de îmbunătățire a competențelor digitale în rândul cadrelor didactice.
- ↑ Setarea unor obiective clare, măsurabile, privind creșterea gradului de utilizare a resurselor educaționale digitale în procesul educațional și a unui calendar de implementare a acestor obiective
- ↑ Actualizarea curriculei, care să permită formarea unor competențe digitale în ceea ce privește inteligența artificială, de la noțiunile de bază până la un studiu aprofundat
- ↑ Crearea unui ghid privind realizarea resurselor educaționale digitale, disponibil tuturor creatorilor de conținut educațional, pentru stabilirea unor standarde minime de calitate, la nivel național
- ↑ Realizarea unei baze de date națională cu resurse educaționale de tipul *masterclasses*, accesibilă în regim *open source*, prin colaborarea cu mediul privat, societatea civilă și cadrele didactice
- ↑ Dezvoltarea unor materiale educaționale adresate cadrelor didactice, care să le permită acestora dezvoltarea unor abilități necesare integrării tehnologiei în activitatea didactică
- ↑ Creșterea capacității interne a Ministerului Educației pentru digitalizarea educației și implementarea unui sistem hibrid.
- ↑ Colaborarea cu mediul privat și societate civilă pentru dezvoltarea unor platforme naționale de *e-learning*, care să ofere tuturor elevilor acces la resurse educaționale digitale și să permită profesorilor urmărirea parcursului educațional individual al elevilor. De asemenea, este esențială colaborarea cu mediul universitar pentru că acesta este responsabil de formarea inițială a personalului didactic. Astfel, propunem extinderea programelor de masterat didactic ca modalitate de formare a profesorilor în domeniul educației digitale și hibride.
- ↑ Regândirea structurii orelor de curs, pentru a permite desfășurarea unor activități individuale, de lucru în echipă, etc.

Provocări pentru implementarea învățământului hibrid

- ↓ Numărul redus al elevilor și cadrelor didactice cu abilități digitale necesare utilizării tehnologiei, în mod curent, în procesul de predare
- ↓ Lipsa unor obiective privind reforma curriculară și privind schimbarea abordării cu privire la competențele și abilitățile formate de sistemul educațional din România
- ↓ Numărul redus al cadrelor didactice pregătite pentru crearea de conținut educațional modern, digital
- ↓ Accesul redus al unui număr semnificativ de elevi la infrastructura necesară accesării unor resurse educaționale digitale, pentru studiul individual
- ↓ Infrastructura digitală deficitară, mai ales în comunitățile vulnerabile și alocările financiare insuficiente pentru dezvoltarea aceste infrastructuri
- ↓ Colaborarea redusă cu părinții și cu elevii în procesul educațional; învățământul hibrid presupune o participare activă a elevilor și profesorilor în procesul de predare/învățare
- ↓ Lipsa unor structuri adecvate care să sprijine formarea profesională a cadrelor didactice pentru învățământul hibrid
- ↓ Capacitatea administrativă limitată pentru digitalizarea educației și implementarea unui sistem de învățare hibridă

SURSE DE FINANȚARE

Cadrul financiar multianual 2021-2027

Programul Operațional Educație și Ocupare 2021-2027

Alocările financiare disponibile României în perioada 2021-2027 pot constitui principala sursă de finanțare a reformei sistemului de educație din România. Fondurile structurale disponibile prin Programul Operațional Educație și Ocupare pot fi utilizate pentru crearea infrastructurii și resurselor educaționale necesare implementării modelului învățământului hibrid, prin:

- *Prioritatea 3 – Prevenirea părăsirii timpurii a școlii și creșterea accesului și participării grupurilor dezavantajate la educație și formare profesională*
- *Prioritatea 4 – Creșterea calității ofertei de educație și formare profesională pentru asigurarea echității sistemului și o mai bună adaptare la dinamica pieței muncii și la provocările inovării și progresului tehnologic*
- *Prioritatea 6 – Creșterea accesului pe piața muncii pentru toți*
- *Prioritatea 9 – Consolidarea participării populației în procesul de învățare pe tot parcursul vieții pentru facilitarea tranzițiilor și a mobilității*

Programul Operațional Regional 2021-2027

Reforma sistemului educațional poate fi accelerată prin descentralizare și prin implementarea unor proiecte la nivel regional, care să sprijine dezvoltarea sistemului de educație în raport cu nevoile locale. Astfel, cele 828,6 milioane de EURO pentru *prioritatea 5 – O regiune educată* (conform propunerii din luna august 2020) pot fi utilizate și pentru finanțarea implementării unor proiecte punctuale care să sprijine implementarea modelului învățământului hibrid, având în vedere specificul nevoilor de învățare ale comunităților locale.

Planul Național de Redresare și Reziliență

Programul de guvernare 2020-2024 prevede alocarea a 6% din Planul Național de Redresare și Reziliență pentru educație (aproximativ 198 de milioane de EURO). Fondurile disponibile prin PNRR trebuie utilizate cu precădere pentru finanțarea unor reforme structurale în sistemul de educație public și particular acreditat, iar implementarea modelului învățământului hibrid poate reprezenta o astfel de reformă.

Bugetul de stat

În completare resurselor financiare disponibile prin alocările la nivel european, bugetul de stat poate fi utilizat pentru finanțarea cheltuielilor neeligibile pentru finanțare prin fonduri structurale. Atragem, însă, atenția asupra necesității eficientizării cheltuielilor din bugetul de stat, pentru asigurarea sustenabilității finanțelor publice și pentru asigurarea echilibrelor macroeconomice.

Alte surse

Implementarea modelului învățământului hibrid trebuie să angreneze, pe lângă autorități, mediul local de afaceri și societatea civilă. Astfel, proiecte punctuale pot fi finanțate prin parteneriate public-privat, iar instituțiile de învățământ pot fi încurajate să acceseze finanțări private prin propunerea unor proiecte mature, cu obiective clare, care pot fi urmărite de finanțatori.

STUDIU DE CAZ – Modelul învățământului hibrid în educația timpurie

- Cercetările din neuroștiințe documentează faptul că experiențele pe care le trăim în primii ani de viață reprezintă temelia pe care se construiește restul vieții noastre.
- Ființele umane reprezintă o combinație dinamică dintre genele persoanei (natură) și influența mediului înconjurător (stimularea dezvoltării prin educație). Acestea sunt inseparabile și interacționează între ele.
- Interacțiunea directă cu adultul de referință reprezintă o modalitate fundamentală de dobândire de cunoștințe.
- Între 2 și 7 ani, copiii parcurg stadiul preoperațional, când își dezvoltă abilitatea de a folosi limbajul și gândirea. La această vârstă, copiii trebuie să învețe activ, folosind materiale concrete, cu multe experiențe practice.
- Învățarea și dezvoltarea timpurie se produc în medii protectivă, stimulante și receptivă pentru copii. Aceștia au nevoie de experiențe interesante, în care să interacționeze cu alți copii, adulți și cu diverse materiale și să poarte frecvent discuții pentru a fi stimulați.

Aceste idei privind învățarea și dezvoltarea în copilăria timpurie au implicații directe privind modalitatea de continuare a învățării în sistemul educațional. Cele mai importante dintre acestea se referă la:

- **Acompaniere din partea unui adult de referință**, pentru sprijinirea dezvoltării copilului și interacțiuni directe cu acesta (în contexte diferite: jocuri, citirea unei povești, realizarea de experimente sau activități practice, plastice sau gospodărești, explorarea naturii). Activitățile sugerate de cadrele didactice care pot fi realizate acasă necesită o **implicare a adultului de referință** (părinți, alți membri ai familiei) și anumite **competențe parentale** (inclusiv competențe digitale). Astfel, pentru copilăria timpurie, continuarea învățării în afara spațiului sistemului de educație timpurie implică **instrumentarea părinților și a aparținătorilor pentru a consolida învățarea acasă**, prin resurse de formare și informare. Acest aspect al comunicării constante cu părinții și al sublinierii importanței accesului timpuriu al copiilor la educație este deosebit de important în orice context, nu numai în cel al învățământului hibrid.

- Chiar dacă se desfășoară în spațiul casei și nu al sălii de grupă, învățarea presupune **existența unor materiale concrete, explorarea prin utilizarea simțurilor, contexte care permit descoperirea**. Aceasta presupune o adecvare a sugestiilor de activități transmise de cadrul didactic la materialele existente în gospodărie și la interesele copiilor, prin construirea unui parteneriat real între profesioniștii din serviciile de educație timpurie și părinții/familiele copiilor.
- În aceste condiții, **digitalizarea educației în etapa copilăriei timpurii** (și nu numai), deși **NU reprezintă o soluție universală și nu poate înlocui adultul responsabil** care interacționează cu copilul, **este o unealtă de care trebuie să dispună cadrul didactic** (dar și părinții/ familia), **ca parte a unui ansamblu**. Este esențial să se asigure continuitatea comunicării și a învățării și în afara spațiului sistemului educațional, **prin consolidarea învățării prin joc și explorare, în contexte recomandate de cadrele didactice, inclusiv prin folosirea tehnologiei sub supravegherea unui adult**. În acest sens, este esențială asigurarea materialelor educaționale de calitate și diversificate, adecvate vârstei copiilor.
- Pentru a asigura construirea unor interacțiuni adecvate cu cadrul didactic și cu colegii, în cazul unor situații excepționale care impun suspendarea temporară a cursurilor, componenta hibridă poate facilita conectarea pe platforme sincron (întâlniri video), periodice, de scurtă durată, în grupuri mici, care antrenează comunicarea, dar formează și deprinderi precum respectarea timpului alocat colegilor pentru comunicare.

Modelul învățământului hibrid poate fi aplicat cu succes, așadar, atât educației timpurii, cât și celorlalte etape educaționale. Flexibilitatea acestui model și posibilitatea creșterii gradului de participare la activități educaționale și de continuarea a educației în afara spațiului școlar, dar urmând recomandările cadrului didactic, reprezintă avantaje incontestabile față de actualul model de predare-învățare bazat exclusiv pe interacțiunea la clasă dintre elev și cadrul didactic și pe livrarea de conținut educațional.

CONSIDERAȚII FINALE

- + **Transformarea digitală** ca vector al re poziționării regionale, europene și globale a României trebuie să aibă în vedere și **tranziția echitabilă** către o societate digitalizată, iar formarea abilităților digitale de bază este esențială pentru atingerea acestui deziderat.
- + Eforturile de reformare a sistemului educațional din România trebuie să aibă în centrul lor **schimbarea paradigmei de predare-învățare**, astfel încât competențele și abilitățile formate de sistemul de învățământ din România să răspundă nevoilor de învățare ale noilor generații și să faciliteze integrarea acestora în societatea și economia viitorului.
- + Trebuie asigurată **echitatea și democratizarea sistemului de învățământ din România** prin creșterea accesului tuturor elevilor la resurse educaționale de calitate și prin asigurarea unui parcurs educațional individualizat al elevilor, care să permită identificarea și remedierea timpurii ale situațiilor de risc, precum abandonul școlar.
- + Sistemul de educație din România trebuie să sprijine **dezvoltarea pe tot parcursul vieții**, începând cu educația timpurie.
- + La nivelul educației primare, gimnaziale și liceale, modelul învățământului hibrid poate constitui o **soluție sustenabilă la problemele sistemice persistente** ale sistemului de educație din România.
- + Modelul învățământului hibrid poate fi implementat și la nivelul învățământului universitar, prin oferirea accesului la baze de date internaționale cu resurse academice și resurse educaționale digitale, pentru toți studenții. Un avantaj în acest sens este disponibilitatea unor platforme *open source* care pot fi integrate în platformele de *e-learning* utilizate de universitățile din România.
- + Mai mult, modelul învățământului hibrid poate avea un impact pozitiv semnificativ asupra **învățării pe tot parcursul vieții**, oferind oportunități de formarea continuă, inclusiv în ceea ce privește formarea profesională. Accesul la resurse educaționale *open source* sau *on demand* precum și posibilitatea stabilirii unui plan individual de învățare, ușor de urmărit, precum și recunoașterea calificărilor obținute în urma unui astfel de program vor contribui la creșterea procentului participării la educație pe întreg parcursul vieții. Pentru un astfel de program, trebuie avute în vedere și țintele pentru 2025 setate la nivelul Uniunii Europene⁹:
 - o 50% dintre adulții cu vârste între 25 și 64 de ani au participat la activități de învățare în ultimele 12 luni;
 - o 30% dintre adulții nequalificați cu vârste între 25 și 64 de ani au participat la activități de învățare în ultimele 12 luni;
 - o 20% dintre adulții neangajați cu vârste între 25 și 64 de ani au o experiență recentă de învățare.

Implementarea modelului învățământului hibrid în România poate fi facilitată de contextul european favorabil adoptării unor soluții tehnologice inovative pentru creșterea calității și echității sistemelor europene de educație, precum și de alocările financiare istorice disponibile României în perioada 2021 -2027.

⁹ Comisia Europeană, [European Skills Agenda](#)